

Spis treści

Przedmowa 5

Rozdział I

Zdarzenia 19

- „To są jedynie wydarzenia” 19
- Wokół statusu historii 22
- Zdarzenie i percepcja 27
- O uzasadnianiu historii 30
- Historia, widzialne i niewidzialne 34
- Typologia historyczna chronozofii 36
- Zdarzenie – znamienne braki ciągłości 40

Rozdział II

Powtórzenia 47

- Czas święty, czas świecki 49
- Humanisci a idea odrodzenia 54
- Reformatorzy – powrót do źródeł wiary 57
- Progresywny czas wiedzy 59
- Cykle i linearność: Vico, Wolter, Turgot 62
- Odkrywanie cykli gospodarczych 67
- Cykle i kryzysy: Marks 71
- Cykle długie, cykle krótkie: Schumpeter 74
- Linearność czasu a naukowość historii 78
- W stronę badania faktów powtarzających się. Historia cen 81
- Historia fluktuacji gospodarczych: Ernest Labrousse 86
- Rytm historii: Fernand Braudel 90
- Struktury, koniunktury, rewolucje 94
- Czasy lokalne, czas globalny historii 98

Rozdział III

Epoki 105

Chronologia i chronozofia 105

Cztery królestwa, sześć epok: Daniel i święty Augustyn 109

Naturalistyczna chronozofia Ibn Chalduna 112

Epoki sztuki: Vasari 114

Odkrywanie przyszłości: od Bodina do Fontenelle'a 118

Kryzys chronozofii chrześcijańskiej: Bossuet 122

Periodyzacja a dzieje powszechne: Wolter 124

Filozofia dziejów a idea postępu: Hegel 130

Filozofia dziejów – zerwanie między teraźniejszością i przeszłością. Marks 138

Kilka debat współczesnych 143

Historia bez kierunku ani ciągłości: Claude Lévi-Strauss 147

Od teologii dziejów do nauki społecznej 150

Historia i pojmowalność intelektualna 159

Rozdział IV

Struktury 163

Historia i teoria 163

Rozdwojenie tego, co dane: Saussure 165

Struktura a ewolucja: Jakobson 171

Historia i kombinatoryka: Hjelmslev 171

Różnaitość kultur, racjonalność natury: Claude Lévi-Strauss 177

Różnorodność języków, gramatyka uniwersalna: Noam Chomsky 181

Formy, konflikty, dynamiki: René Thom 187

Teorie języka a intuicja intelektualna 196

Odrzucenie intuicji intelektualnej, awans historii 198

Filozofia dziejów języka: Humboldt 201

Od substancji do struktury 204

Struktury: byty fikcyjne czy rzeczywiste? 208

Rozdział V

Czas 212

1. Architektura czasowa cywilizacji współczesnej 212
 - Czas psychologiczny 212
 - Czas słoneczny, liturgiczny, polityczny 215
 - Czas użytkowy zegarów 219
 - Czas nauki – ultradługi i mikroskopijny 221
 - Nakładanie się czasów 224
2. Czas, widzialne i niewidzialne 226
 - Czas i niebo: Platon i Arystoteles 226
 - Wieczność, czas kosmiczny, czas psychologiczny 232
 - Czas i dusza: święty Augustyn 236
 - Tempus, aevum, aeternitas*: święty Tomasz z Akwinu 241
3. Początek panowania czasu ilościowego 243
 - Czas a intuicja 243
 - Pismo, przeszłość i przyszłość 246
 - Pieniądz i zegary 249
 - Walka o dokładność 253
 - Rozwój przemysłu zegarmistrzowskiego 255
 - Zegar: od artykułu luksusowego do niezbędnego przyrzędu 257
 - Ujednolicanie i standaryzacja czasu 260
4. Czas obserwowalnego wszechświata 262
 - Ku nowemu statusowi czasu 262
 - Czas względny, czas absolutny: Newton 264
 - Czas, pojmowalność i racja dostateczna: Leibniz 268
 - Czas: fakt psychiczny czy forma *a priori* wrażliwości. Hume i Kant 271
 - Odrzucenie intuicji i prymat czasu: Kant 275

- 5. Ukierunkowanie ku przyszłości i rozszerzenie czasu 278
 - Prześrodkowanie czasu 278
 - Odryglowywanie przyszłości a chronologia 282
 - Historia, dyscyplina uprzywilejowana 284
 - Ideologia a filozofia dziejów 287
 - Nauka i czas: pochodzenie ciepła słonecznego 289
 - Nauka i czas: radioaktywność i trwanie wszechświata 292
- 6. Czas między metafizyką a fizyką 294
 - Świadomość przeciwko zegarom: Bergson 294
 - Abstrakcyjny czas ruchu: Mach 300
 - Ustanowienie czasu fizycznego na podstawie czasu psychologicznego: Poincaré 301
 - Właściwości czasu fizycznego są właściwościami zegarów: Einstein 304
- 7. Warstwy czasu – konfliktowe współlistnienie 307
 - Rytm biologiczne, czas sensomotoryczny, myślenie czasowe 307
 - Czas psychologiczny – historia uwewnętrzniona 310
 - Dwa oblicza architektury czasowej 313
 - Stratygrafia czasu a ontologiczna doniosłość historii 316
 - Warstwy czasu i konflikt filozofii: Reichenbach, Husserl, Heidegger 318
 - Czas, symetria, pojmowalność 325

Final 331

Przypisy 339

Indeks osób 367